

Quarterly Journal of Village and Space Sustainable Development

Summer 2022, Vol.3, No.2, Serial Number 10, pp 69 - 88

doi 10.22077/VSSD.2022.5091.1076

Investigation and analysis of the role of Konark in the development of surrounding villages

Adham Behroozi¹, Hamid-Reza Rakhshanasab^{2*}

1. M. A. of Department of Geography and Urban Planning, Faculty of Geography and Environmental Planning, University of Sistan and Baluchestan, Zahedan, Iran.

2. Department of Geography and Urban Planning, Faculty of Geography and Environmental Planning, University of Sistan and Baluchestan, Zahedan, Iran .

*Corresponding author, Email: rakhshanasab_h@gep.usb.ac.ir

Keywords:

Coastal Cities, Development, Regional Development, Surrounding Villages, Konarak City

Abstract

The present study investigates and analyzes the role of the coastal city of Konarak in the development of its surrounding villages. This research is "applied" in terms of purpose and "descriptive-analytical" in terms of implementation method. The statistical population of the study is 20 villages around Konarak with a population of over 10,000 people. The sample size was calculated using the Cochran's formula of 382 people. Data collection tools have been library and field. A researcher-made questionnaire was used to collect field data, which was randomly distributed among the respondents. The required data were collected in the form of 4 indicators and 24 sub-indicators. In order to analyze the inferential findings, one-sample t-test, multivariate regression and path analysis test and to determine the level of development of the surrounding villages of Konarak city, fuzzy hierarchical analysis method and fuzzy TOPSIS model have been used. The results of one-sample t-test show that the economic index with an average of 2.910 is lower than the desired level and the cultural index with an average of 3.233, the social index with an average of 3.059 and the infrastructure and communication index with an average of 0.071 3 are above the desired level. The results of route analysis indicate that the economic index with an overall effect of 0.742 and the infrastructure-communication index with an overall effect of 0.621 have the greatest impact on the development of peripheral villages, respectively, and the cultural index with an overall effect of 0.199 has the least impact. Also, the results of regression test show that, based on the obtained significant level (Sig = 0.000), there is a significant relationship between the functions of the coastal city of Konarak and the development of surrounding villages.

Received:

31/Jan/2022

Accepted:

24/Jun/2022

How to cite this article:

Behroozi, A., & Rakhshanasab, H.R. (2022). Investigation and analysis of the role of Konark in the development of surrounding villages. *Village and Space Sustainable Development*, 3(2), 69 - 88. [10.22077/VSSD.2022.5091.1076](https://doi.org/10.22077/VSSD.2022.5091.1076)

فصلنامه روستا و توسعه پایدار فضا

دوره سوم، شماره دوم، پیاپی دهم، تابستان ۱۴۰۱، صفحات ۸۸-۶۹

10.22077/vssd.2022.5091.1076

بررسی و تحلیل نقش شهر کنارک در توسعه روستاهای پیرامونی

ادهم بهروزی^۱، حمیدرضا رخشانی نسب^{۲*}

۱. کارشناسی ارشد گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشکده جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران.

۲. استادیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشکده جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران.

* نویسنده مسئول، ایمیل: rakhshanasab_h@gep.usb.ac.ir

چکیده

پژوهش حاضر به بررسی و تحلیل نقش شهر ساحلی کنارک در توسعه روستاهای پیرامونی آن می‌پردازد. این پژوهش از نظر هدف «کاربردی» و از نظر شیوه اجرا «توصیفی-تحلیلی» است. جامعه آماری پژوهش ۲۰ روستای حوزه پیرامونی کنارک با جمعیت بالای ۱۰۰۰۰ نفر می‌باشد. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران ۳۸۲ نفر محاسبه شده است. ابزار گردآوری اطلاعات به دو صورت کتابخانه‌ای و میدانی بوده است. جهت جمع‌آوری داده‌های میدانی از پرسش‌نامه محقق ساخته استفاده شده که به صورت تصادفی ساده در بین پاسخگویان توزیع شده است. داده‌های موردنیاز در قالب ۴ شاخص و ۲۴ زیرشاخص جمع‌آوری گردید. جهت تحلیل یافته‌های استنباطی از آزمون تی تک نمونه‌ای، رگرسیون چند متغیره و آزمون تحلیل مسیر و جهت تعیین سطح توسعه‌یافتگی روستاهای پیرامونی شهر کنارک از روش تحلیل سلسله‌مراتبی فازی و مدل تاپسیس فازی استفاده شده است. نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای نشان می‌دهد که شاخص اقتصادی با میانگین ۲/۹۱۰ پایین‌تر از حد مطلوب و شاخص فرهنگی با میانگین ۳/۲۳۳، شاخص اجتماعی با میانگین ۳/۰۵۹ و شاخص زیربنایی و ارتباطی با میانگین ۳/۰۷۱ بالاتر از حد مطلوب قرار دارند. نتایج تحلیل مسیر بیانگر آن است که شاخص اقتصادی با اثر کلی ۰/۷۴۲ و شاخص زیربنایی-ارتباطی با اثر کلی ۰/۶۲۱ به ترتیب بیشترین تأثیر را بر توسعه روستاهای پیرامونی داشته و شاخص فرهنگی با اثر کلی ۰/۱۹۹ کم‌ترین تأثیر را داشته است همچنین نتایج آزمون رگرسیون نشان می‌دهد، بر اساس سطح معناداری به‌دست‌آمده ($Sig=0/000$)، بین کارکردهای شهر ساحلی کنارک و توسعه روستاهای پیرامونی آن رابطه معنی‌داری برقرار است. به عبارتی می‌توان چنین بیان کرد که اثرات شهر ساحلی کنارک بر توسعه روستایی چشمگیر است. لذا پیشنهاد می‌گردد با گسترش و رونق گردشگری ساحلی در این خطه علاوه‌بر افزایش اشتغال در شهر کنارک و روستاهای اطراف به بهبود زیرساخت‌های روستاهای این ناحیه نیز کمک کرد.

واژگان کلیدی:

شهرهای ساحلی، توسعه، توسعه روستاهای پیرامونی، شهر کنارک

تاریخ دریافت:

۱۴۰۰/۱۱/۱۱

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۱/۰۴/۰۳

۱- مقدمه

در ایجاد و توسعه شهرها و ساختارهای آن عوامل ایدئولوژیک، اجتماعی- فرهنگی، طبیعی و اقتصادی مؤثرند، اما به نظر جغرافیدانان رادیکال، نقش عوامل اقتصادی پررنگ‌تر است (شاه‌حسینی، ۱۴۰۰، ۴۶). شهرهای ساحلی به علت تمرکز فعالیتی و پویایی اقتصادی، یکی از سکونت‌گاه‌های مهم کشورهای مجاور دریا بوده‌اند، به طوری که در اغلب موارد، جمعیتی زیاد و با تراکمی بالا در این شهرها حضور داشته‌اند. در دهه‌های اخیر نیز با روند افزایشی جمعیت شهرنشین در کل جهان، بر اهمیت بنادر و ظرفیت جمعیت شهرهای ساحلی افزوده شده است (ادیبی و ایلانلو، ۱۳۹۹، ۹۰). به دنبال کنفرانس سازمان ملل در سال ۱۹۹۲ در مورد محیط‌زیست و توسعه، مناطق ساحلی به‌عنوان مناطق بسیار حساس شناسایی شده است (سایچ و روبرت، ۲۰۲۱، ۱). اهمیت توسعه مناطق ساحلی به‌شدت با موقعیت مکانی ساحلی در ارتباط است. مجاورت مناطق ساحلی به دریا نشان‌دهنده یک ویژگی است که مجموعه‌ای از مزایا را برای سکونتگاه‌های نزدیک دریا فراهم می‌کند. مهم‌ترین امکانات مناطق ساحلی که به‌صورت مستقیم فرصت‌های اقتصادی به وجود می‌آورد، مربوط به حمل‌ونقل کالا، توسعه تجارت، زیست‌محیطی، فرهنگی (ینگ، ۲۰۰۱، ۳۲۴) و فعالیت‌های خدماتی و گردشگری است (سکوسکی، ۲۰۱۲، ۵۵). در توسعه بنادر در بسیاری از شهرهای ساحلی، حمل‌ونقل دریایی و امکانات و لوازم جانبی اقتصادی مؤلفه‌های مهمی هستند. اقتصاد مبتنی بر بندر در شهرهای ساحلی، نشان‌دهنده یک موتور رشد اقتصادی است که به شکل‌های مختلف مانند ترکیبی از مراکز اشتغال، جذب سرمایه‌گذاری و تجارت و ایجاد مراکز تولید و بازار برای کالا و مصرف ظاهر می‌شود (لی، ۲۰۰۳، ۳۳۵). به طوری که توسعه اجتماعی- اقتصادی این مناطق موجب تغییرات فضایی در ساختار شهرها و روستاهای واقع در آن مناطق می‌شود (پنا، ۲۰۰۲، ۱۸۵). به‌طور ذاتی نواحی ساحلی برای انسان‌ها جذاب و از پتانسیل لازم جهت جذب گردشگران برخوردار می‌باشد. در واقع گردشگری ساحلی از مهم‌ترین زیر بخش‌های طیف گردشگری به‌عنوان منبع ارزش‌افزوده و درآمد روستاها و شهرهای ساحلی موردتوجه قرار گرفته است. سواحل کشور حلقه ارتباط بین خشکی و دریا هستند و در طول تاریخ از جمله منابع حیاتی به شمار می‌آیند چراکه همیشه در جهان، بهره‌برداری از این منابع موردتوجه افراد مختلف بوده است که مسلماً استفاده صحیح و علمی و برنامه‌ریزی شده منابع و جاذبه‌های گردشگری سواحل دریایی می‌تواند سبب پایداری آن‌ها گردد (سرایبی، ۱۳۷۸، ۷۵). بدون شک شهرهای ساحلی باوجود قابلیت‌ها و توانمندی‌های مختلف می‌توانند باعث تعادل بخشی منطقه‌ای شوند. از این‌رو دستیابی به توسعه متوازن و یکپارچه در فضای منطقه‌ای، ایجاد سلسله‌مراتب متعادل و نظام‌یافته سکونتگاه‌ها، از نیازهای اساسی به شمار می‌آید که در این میان توجه به شهرهای ساحلی یکی از راهکارهای تعادل‌بخشی به این وضعیت می‌باشد (نوری و حسینی، ۱۳۸۸: ۶۱).

شهرهای ساحلی از پربارترین و پویاترین منابع اکولوژیکی و بستر فعالیت‌های عظیم اقتصادی و اجتماعی در جهان به شمار می‌روند و منابع ارزشمند طبیعی، تنوع زیستی و فعالیت‌های عظیم اقتصادی، این مناطق را به یکی از حساس‌ترین و ارزشمندترین مناطق جهان تبدیل نموده است (یگانه محلاتی، ۱۳۸۹، ۳). این شهرها به دلیل موقعیت جغرافیایی خود دارای فرصت‌های بی‌شمار توسعه اقتصادی وابسته به صنایع دریایی هستند. شهر کنارک از این ویژگی‌ها برخوردار بوده و با توجه به قابلیت‌های فراوان از قبیل فعالیت‌های صیادی، کشاورزی، صنایع شیلات، حصیربافی، لنج‌سازی و فعالیت‌های بازرگانی، خدمات اداری و نظامی و حمل‌ونقل دریایی و هوایی می‌تواند نقش مؤثری در تعادل بخشی و توسعه ناحیه‌ای ایفا نماید.

۲- بنیان نظریه‌ای

نواحی ساحلی

تعریف نواحی ساحلی بر اساس موضوعات، اهداف و موارد استفاده بسیار متنوع بوده و طیفی از مطالعات علمی و مدیریت منابع طبیعی تا برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری‌های توسعه اقتصادی را دربر می‌گیرد. مفهوم و تعریف ناحیه ساحلی به معنی ناحیه‌ای که به کاربردهای خاصی اختصاص داده شده یا با آن در ارتباط است، بسیار گسترده و متنوع می‌باشد (دیوسالار و پرهیزکار، ۱۳۹۷، ۱۸۴). ناحیه‌ی ساحلی عبارت است از نوار خشک زمین و مجاور فضای آبی که به‌طور مستقیم بر فرایندهای زمینی و کاربردهای زمین و بر فرایندها و کاربردهای آب اثر می‌گذارد (زنگنه شهرکی و همکاران، ۱۳۹۸، ۱۱۱).

شهرهای ساحلی

عموماً تعاریفی که از شهرهای ساحلی می‌شود به موقعیت این شهرها توجه ویژه‌ای می‌کند، این امر ممکن است شامل شهرهایی هم شود که از بستر آب فاصله دارند ولی قرارگیری و موقعیت آن‌ها به‌گونه‌ای است که تحت تأثیر دریا قرار دارند. به همه شهرهایی که در منطقه ساحل یا در استان‌های ساحلی قرار گرفته‌اند، شهرهای ساحلی می‌گویند؛ اما تمایز بین شهرهای ساحلی و غیر ساحلی تنها در محل قرار گرفتن آن‌ها که دسترسی آسان به منابع دریایی را فراهم می‌کنند، نیست بلکه این شهرها در نقش‌های کلیدی خود واکنش‌های متقابل اجتماعی- اقتصادی و سیاسی داشته و در عمل نیز با هم تفاوت دارند؛ همچنین از موقعیت ویژه‌ای برخوردارند (دیوسالار و شیخ اعظمی، ۱۳۹۰، ۲۰).

حوزه نفوذ شهر

حوزه نفوذ در واقع میدان مغناطیسی شهر است و به دیگر سخن فضایی است که شهر در آن پرتوافشانی کرده و نیروی جاذبه خود را اعمال می‌کند (Yu et al, 2014: 177). حوزه نفوذ یک شهر به آن قسمت از نواحی جغرافیایی مجاور شهر گفته می‌شود که در زمینه دریافت خدمات و کالاهای شهری و یا تأمین و تدارک مواد کشاورزی موردنیاز شهر با آن رابطه متقابل داشته باشد یا عبارت از بخشی از نواحی اطراف شهر می‌باشد که نیازهای آن اعم از خدمات و کالاهای به‌وسیله آن شهر تأمین می‌شود. نقش، مرتبه، عوامل جغرافیایی و فاصله، ز عوامل مؤثر در تعیین وسعت حوزه نفوذ می‌باشند (محمدی، ۱۳۹۱: ۵۳).

توسعه ناحیه‌ای و نظریه‌های توسعه فضایی - منطقه‌ای

توسعه ناحیه‌ای به‌عنوان یک سیاست جدید برای حل مشکلات جوامع مناطق پیرامونی و محروم تلاش می‌کند که بهترین شرایط و امکانات را برای توسعه جامع همه نواحی فراهم آورده و تفاوت‌های کیفیت زندگی بین ناحیه‌ای و درون ناحیه‌ای را به حداقل برساند یا از میان بردارد (جعفرزاده، ۱۳۹۱، ۵۷). توسعه ناحیه‌ای فرآیند رشد و تغییرات ساختاری در درون ناحیه شامل جنبه‌های اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی است که هدف آن افزایش سطح زندگی جوامع درون ناحیه می‌باشد (پوپسکو، ۲۰۰۸، ۸). میسرا معتقد است که هدف همه فرآیندهای توسعه، رفاه انسان است و توسعه ناحیه‌ای نیز استثنایی بر این قاعده نیست (وانگ، ۲۰۱۶، ۱۷۸).

مروری بر ادبیات نظری و کاربردی توسعه ناحیه‌ای نشان می‌دهد که توسعه ناحیه‌ای از دیدگاه‌های مختلف موردبررسی قرار گرفته است که در زیر به آن‌ها اشاره شده است.

دیدگاه‌هایی که تا به حال پیرامون سازمان‌یافتگی فضایی نواحی طرح‌ریزی شده است، عمدتاً تشریح‌کننده چگونگی نظم فضایی و سلسله‌مراتب قانون‌های زیستی در نواحی است. در این زمینه، به‌طور مشخص از دهه ۱۹۳۰ به بعد تلاش‌های متعددی به انجام رسیده است. از میان همه مدل‌های تبیین استقرار فضایی،

نظریه مکان مرکزی از همه مشهورتر و کاربردی تر است، این نظریه می‌کوشد که رابطه مکان مرکزی را با حوزه‌های نفوذشان درک کند (دلآوری، ۱۳۹۰، ۴۴). مهم‌ترین و اساسی‌ترین مفهومی که در تئوری مکان مرکزی کریستالر نهفته است خود «مکان مرکزی» است. این واحد اصلی یک مرکز مسکونی مانند یک روستا، شهرک و یا یک شهر را در ابعاد منطقه‌ای شامل می‌شود. کارکرد اصلی مکان مرکزی، ارائه کالا و خدمات به سکونتگاه‌های اطراف می‌باشد. والت کریستالر اساس نظریه‌ی خویش را در زمینه اهمیت‌یابی یک مکان مرکزی نسبت به حوزه‌های اطراف قرار می‌دهد. مکانی که موقع مرکزی می‌یابد با تولید و توزیع هر چه بیشتر کالا در حوزه‌های اطراف به تحکیم موقع مرکزی خود می‌پردازد (آماده ضیابری، ۱۳۹۴، ۲۸).

از دیگر نظریه‌های مرتبط، نظریه قطب رشد است که ابتدا توسط پرو ارائه و سپس به وسیله هیرشمن و هانس مورد بررسی قرار گرفت. نظریه قطب رشد را پرو برای رشد و توسعه نواحی کمتر توسعه‌یافته ارائه کرده که با بخش صنعت سروکار داشته است. وی معتقد است که توسعه صنعتی به یکباره و در همه جا بروز نمی‌کند. بلکه ابتدا در کانون‌هایی با شدت‌های مختلف ظاهر شده و از طریق مسیرها یا با تأثیرهای گوناگون بر کل اقتصاد اثر می‌گذارد. به عبارتی دیگر، توسعه از نقاط معینی شروع و سپس پخش می‌شود (نعمتی، ۱۳۹۱، ۲۸). نظریه قطب رشد بر سرمایه‌گذاری کلان در صنایع، در بزرگ‌ترین شهرها تأکید دارد. در این نظریه، دولت‌ها می‌توانند انگیزه‌های رشد اقتصادی را فراهم آورند. این رشد اقتصادی در خارج از مراکز شهری انتشار می‌یابد و باعث توسعه اجتماعی-اقتصادی ناحیه می‌گردد. بدین سان در نظریه قطب رشد به شهرها اولویت داده می‌شود تا توسعه اجتماعی-اقتصادی شهرها باعث توسعه اجتماعی-اقتصادی روستا گردد (ربیعی‌نژاد و ارغان، ۱۳۹۶، ۲).

یکی از نظریاتی که برای هرچه بهتر شدن فرایند توسعه و پدیده‌های وابسته به آن (مانند رفاه و نابرابری‌های درآمد) در دسترس است. نظریه مرکز-پیرامون جان فریدمن است. وی الگوی کلی توسعه اقتصادی و نیز استراتژی‌های برنامه‌ریزی منطقه‌ای را در هم آمیخت تا الگوی معیاری و ساده توسعه منطقه‌ای را در کشورهای کمتر توسعه‌یافته عرضه کند. مطابق این نظریه نظام فضایی کشور به دو جزء نظام سکونتگاهی مرکز (به‌عنوان قدرت و سلطه) و پیرامون (به‌عنوان جزء وابسته به مرکز) تقسیم می‌شود (چهارتنگی، ۱۳۹۵، ۵۱). رابطه مرکز-پیرامون را اصولاً می‌توان رابطه‌ای استعماری دانست. معمولاً بروز یک ساختار قطبی شده، با یک سری جابه‌جایی‌های عوامل اصلی تولید از حاشیه به مرکز همراه است. تا موقعی که پیرامون به صورت یک تولیدکننده مواد اولیه (عمدتاً کشاورزی) و معدنی باقی می‌ماند، گرایش عمومی نرخ مبادله بین مناطق به‌طور کلی بین مناطق به نفع مرکز ادامه خواهد یافت. نابرابری‌های فزاینده منطقه‌ای به فشارهای سیاسی برای تغییر جهت جریان منابع به سوی پیرامون و کمک به بالا بودن درآمد سرانه در حاشیه منجر خواهد شد (آماده ضیابری، ۱۳۹۴، ۳۰).

فریدمن معتقد است که تئوری مرکز-پیرامون نه تنها در مسائل اقتصادی بلکه در ساختارهای اجتماعی-فرهنگی و سیاسی نیز صادق است (چهارتنگی، ۱۳۹۵، ۵۲).

همچنین راندیلی نیز با طرح نظریه‌ی نقش کارکردهای شهری در توسعه‌ی روستایی (UFRD) در سال ۱۹۷۸، ایجاد شهرهای کوچک در پیوند عملکردی با توسعه‌ی روستایی را محور قرار داد تا تنوع بخشیدن به اقتصاد، صنعتی کردن، عرضه‌ی خدمات و تجاری کردن کشاورزی، سازمان‌دهی و توسعه‌ی روستایی را برآورده سازد. پایه‌ی فکری این نظریه برگرفته از نظریه‌ی مکان مرکزی است که توسط کریستالر و لوش ارائه شده است. در این نظریه بنا بر رفتار منطقی جمعیت بر پهنه‌ی محیطی همگون، شبکه‌ای سلسله‌مراتبی از مراکز عرضه‌ی کالا و خدمات به‌عنوان سازمان فضایی بهینه ارائه می‌شود و بدین ترتیب

توزیع مناسبی از مراکز کوچک‌تر و بزرگ‌تر را که شامل دهکده، مرکز مجموعه، مرکز حوزه و ... است را سازمان‌دهی می‌نماید (زنگانه و همکاران، ۱۳۹۹، ۱۶۹). با توجه به اینکه در اکثر کشورهای درحال توسعه طی چند دهه اخیر، بخش زیادی از جمعیت در فقر زندگی می‌کنند و شکاف بین فقرا و اغنیا افزایش می‌یابد، همچنین نواحی روستایی این کشورها در شرایط اقتصادی و اجتماعی نامناسب‌تری نسبت به شهرها قرار دارند، در پاسخ به این سؤال که چگونه می‌توان به حل این مسائل کمک نمود و رشد و توسعه اقتصادی و منافع حاصل از آن را انتشار داد تا در سایه آن قشر وسیعی از مردم روستایی با بهبود فعالیت‌های تولیدی از شرایط معقول زندگی در فرآیند توسعه برخوردار گردند؛ رهیافت یوفرد که بر مبنای استفاده از عملکردهای شهری در توسعه روستایی استوار است، استدلال می‌کند که بسیاری از مناطق در کشورهای درحال توسعه، فاقد مراکز سکونت‌گاهی مناسب برای ارائه دامنه وسیعی از عملکردهای موردنیاز مردم بوده و باید دسترسی به دامنه وسیعی از عملکردها و امکانات توسعه برای حجم بزرگی از جمعیت امکان‌پذیر گردد (قبری و برقی، ۱۳۸۸، ۲۰۱).

وونگ (۱۹۹۸) در پژوهشی با عنوان توسعه گردشگری ساحلی در جنوب شرقی آسیا: ارتباط و درس‌هایی برای مدیریت منطقه ساحلی، به این نتایج دست‌یافت که افزایش تقاضا برای تفرجگاه‌ها، تغییرات اساسی در الگوهای فضایی و ساختاری توسعه گردشگری ساحلی در جنوب شرقی آسیا به ارمغان آورده است درحالی‌که توسعه تفرجگاه‌ها بدون برنامه‌نمایی داشته و ادامه آن اثرات منفی بر محیط‌زیست ساحل خواهد گذاشت. داویداس و همکاران (۲۰۱۱)، در پژوهشی با عنوان «برنامه‌ریزی برای مناطق ویژه اقتصادی؛ یک چشم‌انداز منطقه‌ای» به بررسی سیاست مناطق ویژه اقتصادی و نقش آن در فرایند توسعه به‌عنوان اینکه این مناطق مسئول ایجاد اشتغال از طریق توسعه صنعتی همراه با دیگر اهداف احیای صنایع جانبی، حل مشکل مسکن، سرعت بخشیدن به رشد اقتصادی، توسعه زیر بنایی و غیره هستند، پرداخته‌اند. زینگ وان و همکاران (۲۰۱۴)، در پژوهشی با عنوان خط و مشی‌های پشت برنامه منطقه آزاد تجاری شانگهای، به ارائه یک پس‌زمینه از منطقه آزاد شانگهای و برخی بازتاب‌ها بروی آن پرداخته و دریافت‌اند که اجرای منطقه آزاد تجاری شانگهای فقط تجارت را تحریک نمی‌کند بلکه افزایش فرصت‌های حمل‌ونقل و امور مالی را به شهر ارمغان آورده است. جاکلین بولوس (۲۰۱۵)، در پژوهشی به بررسی توسعه پایدار شهرهای ساحلی؛ پیشنهاد یک چارچوب مدل‌سازی برای دستیابی به اتصال پایدار شهر- بندر پرداختند و چنین نتیجه گرفتند که از آنجاکه بنادر در طول تاریخ دارای نوع مهمی از حمل‌ونقل هستند، ممکن است بر اقتصاد محلی تسلط داشته باشند. بارت و همکاران (۲۰۱۷). در پژوهشی با عنوان بهبود مدیریت توسعه ساحلی آینده در قطر با استفاده از دیدگاه‌های مدیریت اکوسیستم محور، به این نتایج دست‌یافتند که ساحل قطر، منطقه‌ای بسیار حاصلخیز است که دارای اکوسیستم متنوعی می‌باشد که در سال‌های اخیر به دلیل گسترش سواحل فشار بر آن‌ها افزایش یافته است. مدیریت اکوسیستم چالش‌های پیش رو را موردبررسی قرار می‌دهد و با اولویت‌بندی درست فعالیت‌ها به مطالعه آن‌ها می‌پردازد. رونگ جوانگ (۲۰۲۰)، در پژوهشی با عنوان ظرفیت حمل‌ونقل منابع زیست‌محیطی ساحلی: یک تجزیه و تحلیل تجاری در مورد منطقه ساحلی جیانگ در شرق چین به این نتیجه رسیدند که منطقه ساحلی منطقه اصلی برای تحقیقات علمی پایدار و تحقق توسعه استراتژیک اهداف اقتصادی و زیست‌محیطی چین است. به‌عنوان یکی از مناطقی که دارای بالاترین فعالیت‌های انسانی است، توسعه هماهنگ محیط‌زیست و اقتصاد اجتماعی آن نمی‌تواند نادیده گرفته شود. سازمان جهانی جهانگردی (۲۰۲۱) در گزارش مفصلی که تحت عنوان راه ابریشم دریایی قرن بیست و یکم: فرصت‌های گردشگری و پیامدهای آن، منتشر کرده است، به اهمیت راه ابریشم دریایی به‌عنوان مفهومی جدید در الگوهای اقتصادی- سیاسی

و تجاری در منطقه غرب آسیا پرداخته و فرصت‌های توسعه ناشی از آن را به بحث و تحلیل گذاشته است. در این گزارش که توسط نویسندگان مختلفی از کشورهای جنوب شرق و جنوب غرب آسیا به سرپرستی رابرت تراورس در ۲۱۶ صفحه منتشر شده، سواحل مکران و منطقه چابهار به‌عنوان یکی از حلقه‌های این زنجیره جدید گردشگری و تجاری معرفی شده و با تأکید بر قابلیت‌ها و ظرفیت‌های محیطی و تاریخی- فرهنگی ایران، به این تحلیل پرداخته است که سواحل جنوب ایران از بوشهر تا چابهار ظرفیت جذب حداقل ۳ میلیون گردشگر در سال را داراست.

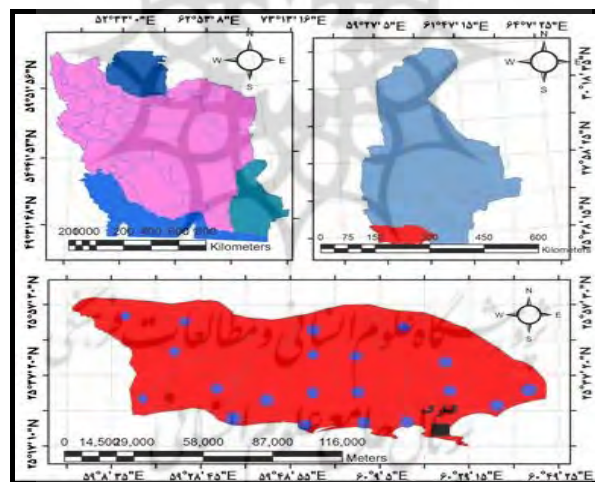
در سطح داخلی، اسفندیاری و همکاران (۱۳۸۷)، در پژوهشی به مطالعه مناطق آزاد تجاری ایران و تأثیر آن‌ها در توسعه اقتصادی این مناطق پرداخته‌اند. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که منطقه آزاد چابهار در زمینه توسعه اقتصادی به دلیل عدم وجود زیرساخت‌ها و محرومیت شدید منطقه بسیار ضعیف بوده و این منطقه نتوانسته به هدف اصلی خود که ترانزیت کالا است، دست یابد. رستم گورانی و همکاران (۱۳۹۲)، در پژوهشی به بررسی جایگاه منطقه آزاد تجاری قشم در توسعه پایدار و امنیت اجتماعی پرداخته‌اند و به این نتیجه دست‌یافته‌اند که با ایجاد منطقه آزاد قشم، شاخص‌های توسعه اجتماعی و نماگرهای اقتصادی مانند گسترش بازارهای تجاری، اسکله‌ها، گمرک‌ها و اشتغال روند رو به رشدی داشته‌اند، از طرفی دیگر، با وجود تأثیرات مثبت حاصل از ایجاد منطقه آزاد قشم، برخی از شاخص‌های امنیتی و جرم نظیر قاچاق کالا، فروش مشروبات الکلی و غیره افزایش یافته است. آهنگری و همکاران (۱۳۹۴) در پژوهشی با عنوان بررسی عملکرد شهرهای میانه اندام در فرایند توسعه پایدار ناحیه‌ای (مطالعه موردی: شهر بوکان)، به این نتایج دست‌یافتند که بالاترین مؤلفه در سنجش عملکرد شهر میانی بوکان در فرایند توسعه پایدار ناحیه‌ای، دسترسی روستاها به بازار مصرف شهر جهت تسهیل فروش محصولات کشاورزی و دامی و درنهایت در سنجش شاخص‌های عملکردی، شاخص اجتماعی- فرهنگی، اثرگذارترین عملکرد در فرایند توسعه پایدار ناحیه‌ای بوده است. درویشی و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهشی با عنوان بررسی نقش گردشگری ساحلی در توسعه اقتصادی از نظر شهروندان (مطالعه موردی: بندر دیلم) نشان می‌دهند که وجود فعالیت‌های وابسته به گردشگری ساحلی و انجام اقدامات وابسته به آن با توسعه اقتصادی منطقه دارای ارتباطی معنادار است و اغلب شهروندان نقش گردشگری و به‌ویژه گردشگری ساحلی را در توسعه اقتصادی پایدار منطقه مؤثر می‌دانند. حیدرزاده و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهش خود با عنوان تحلیل رضایتمندی شهروندان از فضای نوار ساحلی در شهرهای بندرگاهی شهر بوشهر به این نتایج دست‌یافتند که پنج عامل بر سطح رضایت مردم از فضاهای نوار ساحلی تأثیر گذارند که به ترتیب سرزندگی، آسایش محیطی، پایداری اکولوژیکی، حضور پذیری و نفوذپذیری بیشترین تأثیر را دارند. نصیری مقدم و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهش خود با عنوان تحلیل کارکردهای شهری در توسعه روستایی (مطالعه موردی: شهرستان رودبار) به این نتایج دست‌یافتند که شهر بره‌سر توانسته است تأثیر مطلوبی در توزیع متعادل و متوازن جمعیت و استقرار سکونت‌گاه‌های روستایی حوزه نفوذ خود داشته باشد.

بنا بر مطالعات انجام‌شده، تفاوت این پژوهش با سایر مطالعات در این است که این پژوهش به بررسی نقش شهر ساحلی در توسعه روستاهای پیرامونی می‌پردازد و سعی می‌کند تا اثرات نقش شهر ساحلی را به‌صورت دقیق بر روستاهای ناحیه موردبررسی قرار دهد که تاکنون به این مهم در این منطقه توجه نشده است.

۳- روش، تکنیک‌ها و قلمرو

شهر کنارک مرکز شهرستانی به همین نام است که در غرب شهرستان چابهار و در ساحل غربی خلیج

چابهار (در کنار دریای عمان) و در جنوب غرب استان سیستان و بلوچستان استقرار یافته است و به دلیل برخورداری از موقعیت جغرافیایی مناسب و هم‌جواری با دریای عمان، از موقعیت مناسبی برای ماهیگیری و صیادی برخوردار است. این شهر در طرح فرادست (طرح جامع ناحیه‌ی چابهار) نیز به‌عنوان مرکز خرده ناحیه، معرفی شده است که بایستی به حوزه تابعه خود خدمات‌رسانی نماید. کرانه‌ی خلیج در طول استقرار، سطحی صاف، بدون بریدگی با پستی‌وبلندی است. موقعیت جغرافیایی شهر از سمت شمال در عرض ۲۵ درجه و ۲۳ دقیقه‌ی شمالی و طول ۶۰ درجه و ۲۴ دقیقه‌ی شرقی، از سمت جنوب در عرض ۲۵ درجه و ۲۰ دقیقه‌ی شمالی و طول ۶۰ درجه و ۲۴ دقیقه‌ی شرقی، از سمت شرق در عرض ۲۵ درجه و ۲۲ دقیقه‌ی شمالی و طول ۶۰ درجه و ۲۳ دقیقه‌ی شرقی واقع شده است (شکل شماره ۱). شهر کنارک یک شهر ساحلی بوده و از دو طرف به دریا محدود می‌باشد. در طی دوره‌های قبل از انقلاب با تأسیس پایگاه نظامی و توسعه و گسترش آن در دو دهه اخیر، با سیل عظیمی از جمعیت روبه‌رو بوده است. افزایش جمعیت شهر کنارک طی دو دهه گذشته موجب گسترش فیزیکی سطح شهر و ادغام روستاهای نزدیک به شهر در آن شده است (پهره‌دل، ۱۳۹۶: ۴۲). وجود پایگاه‌های نظامی در جوار شهر و تأمین بخش عمده‌ای از خدمات آن‌ها از شهر نیز در رونق یافتن شهر تأثیر بسزایی داشته و همچنین این شهر دارای جاذبه‌های طبیعی (مانند ساحل بکر و آرام، شبه‌جزیره گوردیم، کوه‌لاپ، گل‌فشان، ساحل درک و ...) و اسکله ماهیگیری می‌باشد که تمامی این ویژگی‌ها شرایط خاصی را برای شهر ایجاد نموده‌اند (عاقلی، ۱۳۹۶: ۱۴۱).

شکل ۱. موقعیت جغرافیایی شهر کنارک در سطح ملی، منطقه‌ای و ناحیه‌ای (ترسیم: نگارندگان).

پژوهش حاضر برحسب نوع روش تحقیق، «توصیفی-تحلیلی» و از لحاظ هدف، «کاربردی-توسعه‌ای» است. روش گردآوری اطلاعات مبتنی بر روش‌های اسنادی (کتابخانه‌ای) و مطالعات میدانی است. از آنجاکه هدف پژوهش حاضر، بررسی و تحلیل نقش شهر ساحلی کنارک در توسعه روستاهای پیرامونی می‌باشد، اطلاعات موردنیاز از طریق تکمیل ۳۸۲ پرسشنامه (بر اساس فرمول کوکران) به‌صورت نمونه‌گیری تصادفی ساده در بین ۲۰ روستای حوزه پیرامونی کنارک (جدول ۱) با جمعیت بالای ۱۰۰۰۰ نفر انتخاب و اطلاعات لازم با پرسشنامه گردآوری شد. در راستای تکمیل اطلاعات موردنیاز از نظرت و دیدگاه‌های کارشناسان نیز استفاده شد؛ که این اطلاعات در قالب ۴ شاخص و ۲۴ زیرشاخص جمع‌آوری گردید (شکل ۲). پس از گردآوری اطلاعات موردنیاز از طریق پرسشنامه، داده‌های پژوهش با استفاده از آزمون‌های تی تک

نمونه‌ای، رگرسیون چند متغیره و تحلیل مسیر در نرم‌افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و جهت تعیین سطح توسعه‌یافتگی روستاها از مدل تاپسیس فازی (ژائو و لی، ۲۰۱۵؛ معمارزاده و همکاران، ۱۴۰۰، ۱۳۵؛ محقق و همکاران، ۱۴۰۰؛ سجادی و همکاران، ۱۳۹۹؛ ۲۹ و دیانتی و فراهانی، ۱۳۹۹؛ ۴۳) استفاده شده است. در این پژوهش تلاش شده تا توسعه روستایی از طریق شاخص‌های مورد مطالعه که در واقع اثر شهر کنارک را بر توسعه روستاهای پیرامونی نشان می‌دهد، مورد ارزیابی قرار گیرد. به عبارت دیگر، توسعه روستایی متأثر از کارکردهای ساحلی فرض شده و بر این اساس سطح توسعه روستاهای مورد مطالعه با استفاده شاخص‌های فوق و بهره‌گیری از روش تاپسیس فازی مورد ارزیابی قرار گرفته است.

جدول ۱. تعداد روستاها، درصد روستاها و تعداد پرسشنامه‌های اختصاص یافته به روستاها

طبقه‌بندی روستاها	تعداد روستا	تعداد پرسشنامه	درصد پرسشنامه
زیر ۲۰ خانوار	۴	۳۰	۸
از ۲۰ تا ۵۰ خانوار	۴	۸۷	۲۳
از ۵۰ تا ۱۰۰ خانوار	۴	۱۲۲	۳۲
از ۱۰۰ خانوار به بالا	۸	۱۴۳	۳۷
کل	۲۰	۳۸۲	۱۰۰

مأخذ: محاسبات نگارندگان.

شکل ۲. مدل تحلیلی نقش شهرهای ساحلی در توسعه روستاهای پیرامونی (مأخذ: مطالعات نگارندگان).

۴- یافته‌ها و تحلیل داده

نقش شهر ساحلی کنارک در توسعه روستاهای پیرامونی با استفاده از ۴ شاخص اصلی (اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و شاخص زیربنایی) که از ۲۴ زیر شاخص تشکیل شده، ارزیابی گردیده است. با توجه به وجود داده‌های کمی و کیفی در کنار هم به منظور کمی‌سازی گویه‌های کیفی پرسشنامه از روش امتیازدهی طیف لیکرت استفاده شد. به منظور بررسی و سنجش شاخص‌ها از آزمون T-test تک نمونه‌ای استفاده شده است. در این آزمون عدد (۳) به عنوان میانگین مطلوب و مناسب در نظر گرفته شده است؛ بنابراین اگر

میانگین به دست آمده کوچک تر از میانگین مطلوب باشد، می توان بیان کرد که نقش شهر ساحلی کنارک در توسعه روستاهای مورد بررسی پایین تر از حد مطلوب بوده و تأثیر اندکی در توسعه روستاها داشته است. ولی چنانچه میانگین به دست آمده بزرگ تر یا مساوی میانگین مطلوب (۳) باشد، می توان گفت که نقش شهر ساحلی کنارک در توسعه روستاهای مورد بررسی بالاتر از حد مطلوب بوده است.

نقش اقتصادی کنارک در توسعه روستاهای پیرامونی

بر اساس یافته های حاصل از آزمون تی تک نمونه ای (جدول ۳)، از میان ۷ مؤلفه مورد بررسی تنها ۲ مؤلفه میانگین بالاتر از حد مطلوب (۳) و ۵ مؤلفه میانگین پایین تر از حد مطلوب را دارند. مؤلفه تأثیر نزدیکی به شهر کنارک در افزایش درآمد روستاییان با میانگین ۳/۱۳۳ بالاترین میانگین و مؤلفه تأثیر بازار کار شهر کنارک در جذب جمعیت بیکار روستا با میانگین ۲/۷۷۰ پایین ترین میانگین را در بین تمام مؤلفه ها به خود اختصاص داده است. در مجموع شاخص اقتصادی با میانگین ۲/۹۱۰ پایین تر از حد مطلوب ارزیابی شده است؛ بنابراین نقش ساحلی شهر کنارک تأثیر منفی بر روی شاخص اقتصادی در روستاهای شهرستان کنارک داشته است. فراهم نیاروردن اشتغال برای روستاییان، عدم برخورداری از امکانات رفاهی، عدم تخصیص اعتبارات جهت راه اندازی مراکز خدماتی - رفاهی در روستاهای ساحلی، کمبود گردشگر در روستاهای ساحلی و غیره در روستاهای مورد مطالعه و درآمد پایین افراد سبب شده تا روستاهای مورد مطالعه از نظر اقتصادی در شرایط مطلوبی به سر نبرند و نتوانند از پتانسیل بالای ساحل و نقش ساحلی شهر کنارک در جهت توسعه اقتصادی خود استفاده نمایند.

جدول ۳. بررسی وضعیت شاخص اقتصادی در روستاهای مورد مطالعه با استفاده از آزمون تی تک نمونه ای

مؤلفه	میانگین	مقدار آماره (t)	سطح معنی داری	اختلاف میانگین	فاصله اطمینان ۹۵ درصد	
					حد بالا	حد پایین
دسترسی محل سکونت دانش آموزان به امکانات آموزشی مانند مهدکودک و مدارس کنارک	۳/۴۴۰	۴/۶۶۷	۰/۰۰۰	۰/۴۴۰	۰/۵۷۷	۰/۲۲۴
تأثیر ایجاد مراکز آموزشی در شهر کنارک بر افزایش میزان باسوادی در روستا	۳/۲۸۷	۴/۵۴۴	۰/۰۰۰	۰/۲۸۷	۰/۳۵۱	۰/۱۵۴
استفاده مردم روستا از کتابخانه های عمومی و مؤسسات آموزشی غیردولتی موجود در شهر کنارک (کلاس زبان و مهارت های رایانه ای)	۳/۰۹۳	۴/۱۵۴	۰/۰۰۰	۰/۰۹۳	۰/۱۵۴	۰/۰۵۲
دسترسی به کتاب، مجلات و روزنامه های عرضه شده در شهر کنارک	۳/۱۱۲	۴/۲۱۲	۰/۰۰۰	۰/۱۱۲	۰/۱۷۹	۰/۰۸۸
مجموع	۳/۲۳۳	۴/۴۴۵	۰/۰۰۰	۰/۲۳۳	۰/۳۱۷	۰/۱۱۵

مأخذ: بررسی های نگارندگان.

نقش فرهنگی کنارک در توسعه روستاهای پیرامونی

با توجه با یافته ها (جدول ۴) از میان ۴ مؤلفه مورد بررسی همه ۴ مؤلفه میانگین بالاتر از حد مطلوب (۳) دارند. از میان مؤلفه های مورد بررسی مؤلفه دسترسی دانش آموزان به امکانات آموزشی مانند مهدکودک و مدارس کنارک با میانگین ۳/۴۴۰ بالاترین و مؤلفه استفاده مردم روستا از کتابخانه های عمومی و مؤسسات آموزشی غیردولتی موجود در شهر کنارک مانند (کلاس های آموزش زبان و مهارت های رایانه ای) با میانگین ۳/۰۹۳ پایین ترین میانگین را در بین تمام مؤلفه ها به خود اختصاص داده است. در مجموع شاخص فرهنگی

با میانگین ۳/۲۳۳ بالاتر از حد مطلوب ارزیابی می‌شود؛ بنابراین شهر کنارک تأثیر مثبتی بر روی شاخص فرهنگی در روستاهای پیرامونی خود داشته است. بهبود یافتن شرایط آموزشی در روستاها، دسترسی آسان و راحت روستاییان به کتابخانه‌ها، وجود کلاس‌های آموزشی در زمینه آشنایی با مهارت‌های مختلف زندگی، افزایش سطح سواد روستاییان، دسترسی آسان به مراکز آموزشی و رضایت نسبی روستاییان از شرایط آموزشی موجود در روستا بیانگر نقش مثبت شهر کنارک بر شاخص فرهنگی روستاهای مورد مطالعه است.

جدول ۴. بررسی وضعیت شاخص فرهنگی در روستاهای مورد مطالعه با استفاده از آزمون تی تک نمونه‌ای

مؤلفه	میانگین	مقدار آماره (t)	سطح معنی داری	اختلاف میانگین	فاصله اطمینان ۹۵ درصد	
					حد بالا	حد پایین
دسترسی محل سکونت دانش آموزان به امکانات آموزشی مانند مهدکودک و مدارس کنارک	۳/۴۴۰	۴/۶۶۷	۰/۰۰۰	۰/۴۴۰	۰/۵۷۷	۰/۲۲۴
تأثیر ایجاد مراکز آموزشی در شهر کنارک بر افزایش میزان باسوادی در روستا	۳/۲۸۷	۴/۵۴۴	۰/۰۰۰	۰/۲۸۷	۰/۳۵۱	۰/۱۵۴
استفاده مردم روستا از کتابخانه‌های عمومی و مؤسسات آموزشی غیردولتی موجود در شهر کنارک (کلاس زبان و مهارت‌های رایانه‌ای)	۳/۰۹۳	۴/۱۵۴	۰/۰۰۰	۰/۰۹۳	۰/۱۵۴	۰/۰۵۲
دسترسی به کتاب، مجلات و روزنامه‌های عرضه شده در شهر کنارک	۳/۱۱۲	۴/۲۱۲	۰/۰۰۰	۰/۱۱۲	۰/۱۷۹	۰/۰۸۸
مجموع	۳/۲۳۳	۴/۴۴۵	۰/۰۰۰	۰/۲۳۳	۰/۳۱۷	۰/۱۱۵

مأخذ: بررسی‌های نگارندگان.

نقش اجتماعی کنارک در توسعه روستاهای پیرامونی

بر اساس جدول شماره ۵، از میان مؤلفه‌های مورد بررسی، مؤلفه تأثیر شهر کنارک در تأمین مواد غذایی و خوراکی مورد نیاز روستاییان با میانگین ۳/۱۱۸ بالاترین میانگین و مؤلفه تأثیر شوراهای اسلامی روستا در محل سکونت برای رفع مشکلات رفت‌وآمد روستاییان به کنارک (اختصاص اتوبوس) با میانگین ۲/۸۵۹ پایین‌ترین میانگین را به خود اختصاص داده است. در مجموع شاخص اجتماعی با میانگین ۳/۰۵۹ بالاتر از حد مطلوب ارزیابی شده است؛ بنابراین شهر کنارک تأثیر مثبتی بر روی شاخص اجتماعی در روستاهای پیرامونی داشته است. دسترسی آسان‌تر روستاییان به مراکز بهداشتی-درمانی، کاهش رفت‌وآمد به شهرهای بزرگ‌تر جهت درمان و رفع نیازهای بهداشتی-درمانی روستاییان، بهبود امنیت اجتماعی روستاییان، کاهش هزینه‌های رفت‌وآمد به شهرها، دسترسی آسان به مراکز فرهنگی و تفریحی شهر، فراهم شدن آسان‌تر مواد غذایی روستاییان از شهر و بهبود وضعیت زندگی روستاییان و غیره همگی از آثار شهر کنارک در بهتر شدن وضعیت شاخص اجتماعی در روستاهای مورد مطالعه است.

جدول ۵. بررسی وضعیت شاخص اجتماعی در روستاهای مورد مطالعه با استفاده از آزمون تی تک نمونه‌ای

فاصله اطمینان ۹۵ درصد	اختلاف میانگین	سطح معنی‌داری	مقدار آماره (t)	میانگین	مؤلفه
۰/۲۲۴	۰/۵۷۷	۰/۱۱۲	۴/۷۶۷	۳/۱۱۲	دسترسی جوانان روستا به خدمات فرهنگی (باشگاه ورزشی...) شهر کنارک برای گذران اوقات فراغت خود
۰/۱۵۴	۰/۳۵۱	۰/۰۸۹	۴/۳۸۹	۳/۰۸۹	تأثیر خدمات درمانی (بیمارستان) واقع در شهر کنارک در تأمین نیازهای درمانی روستاییان و کاهش رفت‌وآمد به شهرهای بزرگ‌تر اطراف
۰/۰۷۸	۰/۲۰۷	۰/۱۱۸	۴/۷۷۸	۳/۱۱۸	تأثیر شهر کنارک در تأمین مواد غذایی و خوراکی مورد نیاز روستاییان
۰/۰۳۲	۰/۱۱۸	۰/۰۷۸	۳/۴۲۸	۳/۰۷۸	تأثیر ایجاد ادارات مختلف در شهر کنارک، باعث تسهیل در تأمین نیازها و فعالیت‌های اداری روستاییان
-۰/۲۸۹	-۰/۱۰۵	-۰/۱۴۱	-۳/۳۹۸	۲/۸۵۹	تأثیر شوراهای اسلامی روستا در محل سکونت برای رفع مشکلات رفت‌وآمد روستاییان به کنارک (اختصاص اتوبوس)
۰/۰۷۷	۰/۱۶۷	۰/۱۰۱	۴/۴۵۵	۳/۱۰۱	تأثیر شهر کنارک در میزان تأمین امنیت در محل سکونت شما با استقرار پاسگاه و گشت‌های انتظامی
۰/۰۳۲	۰/۱۰۱	۰/۰۵۹	۴/۱۶۶	۳/۰۵۹	مجموع

مأخذ: بررسی‌های نگارندگان.

نقش زیربنایی و ارتباطی کنارک در توسعه روستاهای پیرامونی

بر اساس یافته‌های پژوهش (جدول ۶)، از میان ۵ مؤلفه مورد بررسی در بعد زیربنایی و ارتباطی، ۳ مؤلفه میانگین بالاتر از حد مطلوب (۳) و ۲ مؤلفه میانگین پایین‌تر از حد مطلوب دارند. مؤلفه تأثیر دوری یا نزدیکی از شهر کنارک در دسترسی روستا به خدمات زیربنایی مانند آب آشامیدنی، برق و گاز با میانگین ۳/۳۸۵ بالاترین امتیاز و مؤلفه تأمین ابزارهای صنعتی و کارگاهی مورد نیاز روستاییان توسط شهر کنارک با میانگین ۲/۸۶۴ پایین‌ترین امتیاز را به خود اختصاص داده است. در مجموع شاخص زیربنایی و ارتباطی با میانگین ۳/۰۷۱ بالاتر از حد مطلوب ارزیابی شده است؛ بنابراین شهر ساحلی کنارک تأثیر مثبتی بر روی شاخص زیربنایی و ارتباطی در روستاهای پیرامونی داشته است. برخوردار شدن روستاهای مورد مطالعه از طرح هادی روستایی، برخوردار شدن روستاها از آب آشامیدنی سالم، بهبود راه‌های مواصلاتی منتهی به شهر کنارک، بهره‌مند شدن روستاها از شبکه تلفن همراه، بهره‌مند شدن همه روستاها از برق، گسترش راه‌های مواصلاتی بین روستاها، دسترسی آسان‌تر روستاییان به فرودگاه، برخورداری روستاییان از دفاتر خدمات ارتباطی و پست‌بانک و بهبود دیگر امکانات زیرساختی سبب شده تا وضعیت شاخص ارتباطی و زیربنایی در روستاهای مورد مطالعه بهبود یابد.

جدول ۶. بررسی وضعیت شاخص زیربنایی و ارتباطی در روستاهای مورد مطالعه با استفاده از آزمون تی تک نمونه‌ای

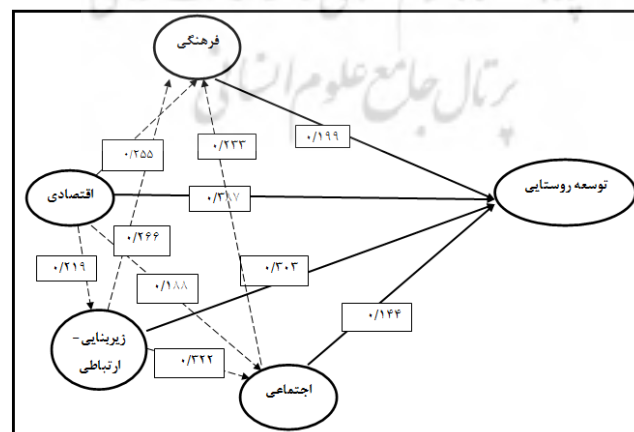
مؤلفه	میانگین	مقدار آماره (t)	سطح معنی داری	اختلاف میانگین	فاصله اطمینان ۹۵ درصد	
					حد بالا	حد پایین
تأثیر طرح هادی روستا بر وضعیت امکانات و خدمات روستا	۲/۸۷۲	-۴/۳۳۲	۰/۰۰۰	-۰/۱۲۸	-۰/۳۱۲	-۰/۱۰۲
تأثیر دوری یا نزدیکی از شهر کنارک در دسترسی به خدمات زیربنایی مانند آب آشامیدنی، برق و گاز در روستا	۳/۳۸۵	۴/۰۲۶	۰/۰۰۰	۰/۳۸۵	۰/۲۴۹	۰/۵۱۷
تأثیر دوری یا نزدیکی از شهر کنارک در دسترسی روستاییان به خدمات ارتباطی مانند مخابرات، اینترنت، دورنگار و پست	۳/۱۰۲	۴/۱۵۵	۰/۰۰۰	۰/۱۵۵	۰/۱۰۸	۰/۲۳۲
تأمین مواد و مصالح ساختمانی مورد نیاز ساخت مسکن روستاییان توسط شهر کنارک	۳/۱۳۲	۴/۵۴۱	۰/۰۰۰	۰/۱۳۲	۰/۰۹۳	۰/۲۴۴
تأمین ابزارهای صنعتی و کارگاهی مورد نیاز روستاییان توسط شهر کنارک	۲/۸۶۴	-۴/۵۱۴	۰/۰۰۰	-۰/۱۳۶	-۰/۲۷۴	-۰/۱۰۲
مجموع	۳/۰۷۱	۴/۱۲۲	۰/۰۰۰	۰/۰۷۱	۰/۰۴۵	۰/۱۳۳

مأخذ: بررسی‌های نگارندگان.

با توجه به نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای از مجموع ۴ شاخص مورد بررسی در روستاها تنها شاخص اقتصادی میانگین پایین‌تر از حد مطلوب را به خود اختصاص داده است؛ بنابراین می‌توان گفت، شهر ساحلی کنارک نقش مؤثری در توسعه ناحیه پیرامونی خود داشته است.

تحلیل مسیر عوامل مؤثر بر توسعه روستاهای پیرامونی

برای به دست آوردن عوامل مؤثر بر توسعه روستاهای پیرامونی شهر کنارک از روش تحلیل مسیر استفاده شده است. در این روش اثر مستقیم شاخص‌های چهارگانه بر توسعه روستاهای پیرامونی کنارک از طریق رگرسیون توأم به دست آمده است. سپس ضرایب همبستگی متغیرهای فوق با توسعه روستاهای پیرامونی کنارک از طریق همبستگی پیرسون محاسبه گردید. نهایتاً به روش تجزیه همبستگی، مقدار اثرات غیرمستقیم محاسبه شده است (شکل شماره ۳).

شکل ۳. تحلیل مسیر اثرات شهر ساحلی کنارک بر توسعه روستاهای پیرامونی (مأخذ: محاسبات نگارندگان).

همان‌گونه که نتایج تحلیل مسیر نشان می‌دهد، همه متغیرهای مستقل به‌طور مستقیم بر روی توسعه

روستاهای پیرامونی کنارک تأثیرگذار هستند. همچنین به جز شاخص فرهنگی، سایر شاخص‌ها به‌طور غیرمستقیم نیز بر روی توسعه روستاهای پیرامونی کنارک مؤثر هستند. نتایج نشان می‌دهد که شاخص اقتصادی با اثر کلی ۰/۷۴۲ و شاخص زیربنایی-ارتباطی با اثر کلی ۰/۶۲۱ به ترتیب بیشترین تأثیر را بر توسعه روستایی دارند و شاخص فرهنگی با اثر کلی ۰/۱۹۹ کم‌ترین تأثیر را در میان سایر شاخص‌ها بر توسعه روستایی داشته است. با توجه به نتایج به‌دست‌آمده می‌توان چنین گفت که شهر ساحلی کنارک نقش مؤثری در توسعه روستاهای پیرامونی خود ایفا می‌کند.

سنجش سطح توسعه‌یافتگی روستاهای پیرامونی کنارک

جهت تعیین سطح توسعه روستاهای پیرامونی کنارک از تکنیک تاپسیس فازی استفاده‌شده (جدول ۱۴) و برای وزن‌دهی به شاخص‌ها از روش تحلیل سلسله‌مراتبی فازی (محقق و همکاران، ۱۴۰۰، ۲۹؛ سجادی و همکاران، ۱۳۹۹، ۳۳) استفاده‌شده است. در این پژوهش تلاش شده تا توسعه روستایی از طریق شاخص‌های مورد مطالعه که در واقع اثر شهر کنارک را بر توسعه روستاهای پیرامونی نشان می‌دهد، مورد ارزیابی قرار گیرد. به عبارت دیگر، توسعه روستایی متأثر از کارکردهای ساحلی فرض شده و بر این اساس سطح توسعه روستاهای مورد مطالعه با استفاده شاخص‌های فوق و بهره‌گیری از روش تاپسیس فازی مورد ارزیابی قرار گرفته است.

جدول ۷. تعیین سطح توسعه‌یافتگی روستاهای مورد مطالعه با استفاده از تاپسیس فازی

روستا	وزن تاپسیس	رتبه	سطح توسعه	روستا	وزن تاپسیس	رتبه	سطح توسعه
بانست	۰/۸۱۹	۱	بالا	دولت‌آباد	۰/۵۳۹	۱۱	متوسط
شمسر	۰/۷۳۵	۲	بالا	احمدآباد	۰/۵۲۸	۱۲	متوسط
چراغ‌آباد	۰/۷۱۲	۳	بالا	بیر گنگزار	۰/۴۷۴	۱۳	پایین
باوریدون	۰/۶۶۶	۴	بالا	امام‌آباد	۰/۴۴۲	۱۴	پایین
مومان بالا	۰/۶۵۲	۵	بالا	جهلیان	۰/۴۳۲	۱۵	پایین
کوربات	۰/۶۴۹	۶	بالا	کهیر	۰/۴۰۲	۱۶	پایین
رسول‌آباد	۰/۵۸۱	۷	متوسط	یعقوب‌آباد	۰/۳۹۰	۱۷	پایین
بندر تنک	۰/۵۷۴	۸	متوسط	دجی	۰/۳۵۹	۱۸	پایین
عزیزآباد بالا	۰/۵۶۳	۹	متوسط	شهرک صنعتی کنارک	۰/۳۵۵	۱۹	پایین
حیدرآباد	۰/۵۵۷	۱۰	متوسط	کورسر	۰/۳۲۹	۲۰	پایین

مأخذ: محاسبات نگارندگان.

همان‌طور که نتایج تاپسیس فازی نشان می‌دهد از نظر سطح توسعه‌یافتگی، روستاهای پیرامونی شهر کنارک در یک سطح قرار ندارند. توجه به نتایج به‌دست‌آمده و مقدار تاپسیس هر یک از روستاهای مورد مطالعه، روستای بانست با وزن ۰/۸۱۹، روستای شمسر با وزن ۰/۷۳۵، روستای چراغ‌آباد با وزن ۰/۷۱۲، روستای باوریدون با وزن ۰/۶۶۶، روستای مومان بالا با وزن ۰/۶۵۲ و روستای کوربات با وزن ۰/۶۴۹ بالاترین وزن را به خود اختصاص داده‌اند و به عبارتی این روستاها از نظر توسعه‌یافتگی در بالاترین سطح در بین روستاهای پیرامونی شهر کنارک قرار دارند. همچنین روستاهای کورسر با وزن ۰/۳۲۹، شهرک صنعتی کنارک با وزن ۰/۳۵۵، دجی با وزن ۰/۳۵۹، روستای یعقوب‌آباد با وزن ۰/۳۹۰، روستای کهیر با وزن ۰/۴۰۲، روستای جهلیان با وزن ۰/۴۳۲، روستای امام‌آباد با وزن ۰/۴۴۲ و روستای بیر گنگزار با وزن ۰/۴۷۴ به ترتیب در پایین‌ترین سطح توسعه‌یافتگی قرار گرفته‌اند. سایر روستاها در سطح متوسط قرار دارند. می‌توان به این نتیجه رسید که از نظر سطح توسعه‌یافتگی روستاهای پیرامونی شهر کنارک در یک سطح قرار ندارند و

عدم تعادل در برخورداری از شاخص‌های توسعه بین سکونتگاه‌های پیرامونی ملاحظه می‌شود.

۵- بحث و فرجام

سواحل دریا، اقیانوس، دریاچه و رودخانه‌ها از زمان‌های بسیار قدیم مکان‌های جذب جمعیت در سرتاسر کره زمین بوده‌اند و اصولاً قدیمی‌ترین مراکز جمعیتی نیز در کنار سواحل شکل گرفته‌اند. امروزه ساحل نقش بسیار مهمی در رشد و توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی شهرهای جهان بازی می‌کند. بزرگ‌ترین مراکز تجارتی جهان به‌عنوان بنادر در همین سواحل شکل گرفته‌اند؛ بنابراین ساحل نقش اساسی در رشد و توسعه یک ناحیه بازی می‌کند. از طرفی برنامه‌ریزی‌های مناسب، وجود امکانات رفاهی-تفریحی در ساحل، وجود ورزش‌های آبی و عوامل دیگر می‌توانند باعث رونق سواحل شوند و در پی رونق سواحل، شهرها و روستاهای ساحلی نیز به توسعه ناحیه‌ای دست پیدا کنند. این پژوهش باهدف بررسی و تحلیل نقش شهر ساحلی کنارک در توسعه روستاهای پیرامونی خود انجام شده است. بدین منظور از آزمون‌های مختلف آماری همچون تی تک نمونه‌ای، رگرسیون چند متغیره و تحلیل مسیر بهره گرفته شد. علاوه بر این مدل تاپسیس فازی و روش تحلیل سلسله‌مراتبی فازی جهت سطح‌بندی روستاهای پیرامونی از نظر برخورداری از شاخص‌های مورد مطالعه مورد استفاده قرار گرفت.

بررسی شاخص‌های اقتصادی در سطح روستاهای مورد مطالعه نشان داد که دسترسی به شهر کنارک برای تأمین نیازهای روزانه و هفتگی و تأثیر آن بر کاهش هزینه‌های رفت‌وآمد روستاییان و نزدیکی به شهر کنارک در افزایش درآمد روستاییان در حد مطلوب است. همچنین تأثیر بازار کار شهر کنارک در جذب جمعیت بیکار روستاها، دسترسی به شهر کنارک بر توسعه و رونق فعالیت‌های صید و صیادی، تأثیر شهر کنارک در ایجاد فرصت‌های شغلی در روستا، تأثیر شهر کنارک با تسهیل دسترسی به خدمات (مانند رستوران، هتل، غذاخوری و ...) بر افزایش گردشگری، حمایت مالی بانک‌ها، ادارات و مؤسسات واقع در شهر کنارک بر فعالیت‌های تولیدی در زمینه وام برای خرید لوازم مورد نیاز برای صیادی در روستا در وضعیت نامطلوب قرار دارند. در شاخص فرهنگی اثرات شهر کنارک بر دسترسی به کتاب، مجلات و روزنامه‌های عرضه شده در شهر، استفاده روستاییان از کتابخانه‌های عمومی و مؤسسات آموزشی غیردولتی موجود در شهر کنارک مانند (کلاس‌های آموزش زبان و مهارت‌های رایانه‌ای)، تأثیر ایجاد مراکز آموزشی در شهر کنارک در افزایش میزان باسوادی در روستا و دسترسی محل سکونت دانش‌آموزان به امکانات آموزشی مانند مهدکودک و مدارس کنارک در حد مطلوب ارزیابی شده است. در شاخص اجتماعی روستاهای مورد مطالعه اثرات مثبت بر روی دسترسی جوانان روستا به خدمات اجتماعی (باشگاه ورزشی، گذران اوقات فراغت و ...)، خدمات درمانی (بیمارستان) در تأمین نیازهای درمانی روستاییان و کاهش رفت‌وآمد به شهرهای بزرگ‌تر اطراف، تأثیر شهر کنارک در تأمین مواد غذایی و خوراکی مورد نیاز روستاییان، تأثیر ایجاد ادارات مختلف در شهر کنارک در تأمین نیازها و فعالیت‌های اداری روستاییان و تأثیر شهر کنارک در تأمین امنیت روستاییان با استقرار پاسگاه و گشت‌های انتظامی در حد مطلوب است. در شاخص زیربنایی-ارتباطی تأثیر دوری یا نزدیکی از شهر کنارک در دسترسی روستاییان به خدمات زیربنایی مانند آب آشامیدنی، برق و گاز در روستا، دوری یا نزدیکی از شهر کنارک در دسترسی روستاییان به خدمات ارتباطی مانند مخابرات، اینترنت، دورنگار و پست و تأمین مواد و مصالح ساختمانی مورد نیاز ساخت مسکن توسط شهر کنارک در وضعیت مطلوب بوده است.

جهت بررسی اثرات نقش شهر ساحلی کنارک بر توسعه روستاهای پیرامونی از آزمون رگرسیون چند متغیره استفاده شده است. نتایج نشان داد که متغیر اقتصادی و زیربنایی-ارتباطی به ترتیب بیشترین تأثیر را بر

توسعه روستاهای پیرامونی کنارک داشته‌اند. نتایج تاسیس فازای نشان می‌دهد از نظر سطح توسعه‌یافتگی روستاهای پیرامونی شهر کنارک در یک سطح قرار ندارند و عدم تعادل در برخورداری از شاخص‌های مورد مطالعه در بین سکونتگاه‌های منتخب مشهود است. در واقع شهر کنارک بر روی برخی از روستاهای پیرامونی تأثیر داشته است. عدم وجود هتل‌ها و مهمانسراهای مناسب، ضعف زیرساخت‌های ارتباطی، عدم دسترسی آسان مردم به این شهر، دوری از مراکز جمعیتی، کمبود مراکز خدماتی-رفاهی در ساحل، نبود زیرساخت‌های مناسب برای ورزش‌های ساحلی و عدم برنامه‌ریزی‌های مناسب و تخصصی سبب شده تا شهر کنارک نتواند از موقعیت ساحلی خود در جهت توسعه روستاهای پیرامونی خود بهره‌گیرد.

از دیگر عواملی که سبب شده تا شهر کنارک از پتانسیل بالای ساحلی خود نتواند حداکثر بهره‌مندی را داشته باشد، عدم امکانات رفاهی، خدماتی و تسهیلاتی مناسب است که سبب شده تا کمتر گردشگری به این نقطه از کشور سفر کند و همچنین هم‌جواری با منطقه آزاد تجاری چابهار سبب شده تا این شهر کمتر مورد توجه واقع شود. فراهم نبودن زیرساخت‌های ارتباطی و عمرانی در این شهر نیز یکی از مهم‌ترین عوامل عدم توسعه‌یافتگی روستاهای پیرامونی آن است. نبود تبلیغات مناسب در زمینه گردشگری و شناسایی نقاط گردشگری کنارک به سایر نقاط کشور و همچنین عدم رونق ورزش‌های ساحلی در این خطه با وجود سواحل طولانی از دیگر مواردی است که سبب شده تا این شهر نتواند از پتانسیل‌های بالای محیطی خود استفاده کند و بتواند سبب رونق روستاهای پیرامونی خود شود؛ بنابراین می‌توان چنین نتیجه گرفت که پتانسیل بالای محیطی به‌تنهایی نمی‌تواند سبب توسعه یک ناحیه شود چراکه بدون سرمایه‌گذاری‌های بخش خصوصی و دولتی و رونق اشتغال و صنعت و برطرف کردن مشکلات زیرساختی، رفاهی، ورزشی و گردشگری و به‌خصوص برنامه‌ریزی مناسب نمی‌توان به توسعه روستاهای پیرامونی در کنارک امیدوار بود؛ بنابراین تنها با برطرف کردن مشکلات فوق است که این شهر به توسعه دست پیدا خواهد کرد و موجب توسعه روستاهای پیرامونی خود خواهد شد.

ارائه پیشنهادات

- روستاهای شهرستان کنارک از نظر امکانات رفاهی، بهداشتی و عمرانی در سطح بسیار نامطلوبی قرار دارند. پیشنهاد می‌شود با گسترش و رونق گردشگری ساحلی در این خطه علاوه بر افزایش اشتغال در شهر کنارک و روستاهای اطراف، به بهتر شدن زیرساخت‌های روستاهای این ناحیه نیز کمک کرد.
- پیشنهاد می‌شود تا روستاهایی که دارای توان‌های مناسب در زمینه کشاورزی هستند شناسایی شوند و با سرمایه‌گذاری در زمینه صنایع تبدیلی کشاورزی، به کشاورزی روستاها رونق بخشیده و اشتغال پایدار در این روستاها حاصل شود.
- توسعه و تجهیز شهر ساحلی کنارک به انواع خدمات و امکانات آموزشی، درمانی، تجاری، فرهنگی و ورزشی تا ضمن برآوردن نیازهای مردم شهر و نقاط روستایی اطراف از مراجعه به مراکز دیگر جلوگیری نماید.
- تقویت و توسعه امکانات صید و صیادی با توجه به امکاناتی که در شهر ساحلی کنارک وجود دارد، مانند بندر کنارک که دارای دو اسکله می‌باشد و بندر پزم و دسترسی به آب‌های آزاد برای صیادی و فعالیت‌های تجاری و توسعه شهرک صنعتی کنارک که می‌تواند باعث تحول عظیمی در سطح شهر کنارک و به‌خصوص در نقاط روستایی در زمینه اشتغال و درآمد شود.
- گسترش خدمات بهداشتی و درمانی مانند درمانگاه، خانه بهداشت، داروخانه در مراکز دهستان‌های کهیر و جهلیان که به علت فاصله‌ی زیاد این دهستان‌ها نسبت به شهر و نبود درمانگاه و مراکز درمانی

- در این دهستان‌ها نیازمند توجه بیشتری در زمینه مسائل بهداشتی می‌باشند.
- تقویت و تجهیز شبکه ارتباطات و حمل‌ونقل روستایی با توجه به این‌که نقاط روستایی با محدودیت‌هایی در زمینه راه‌های آسفالته، خدمات پستی و مخابراتی و اینترنت روبه‌رو هستند.
  - ایجاد بانک‌ها و مؤسسات مالی در مراکز دهستان‌ها با توجه به این‌که دهستان‌ها از خدمات بانکی محروم هستند و باید برای خدمات مالی و پولی به مرکز دهستان یا شهر کنارک مراجعه نمایند.
  - یکی از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار در عدم موفقیت گردشگری ساحلی و توسعه ناحیه‌ای، وجود مناطق پرجاذبه‌تر داخلی و خارجی در همسایگی این منطقه است که موجب شده گردشگران کمتری به این منطقه سفر نمایند. لذا پیشنهاد می‌شود با ایجاد تبلیغات مناسب و معرفی پتانسیل‌های آن سعی در جذب گردشگران خارجی و داخلی نموده تا علاوه بر رونق اقتصادی این شهر، روستاهای شهرستان نیز به رونق مناسب دست پیدا کنند.
  - با توجه به این‌که این منطقه از نظر زیرساخت‌های ارتباطی و زیربنایی بسیار ضعیف می‌باشد، پیشنهاد می‌شود با توجه به سواحل فراوان این شهرستان راه‌های ارتباطی دریایی را گسترش داده و به تمام شهرهای ساحلی جنوب کشور و حتی کشورهای همسایه از طریق راه دریایی تردد نمایند.

۶- منابع

- ادیبی، بهناز و ایلانلو، مریم (۱۳۹۹). سنجش و ارزیابی کیفیت ذهنی زندگی در شهرهای ساحلی (مطالعه موردی: بندر امام خمینی). مطالعات جغرافیایی نواحی ساحلی، سال اول، شماره اول، صص ۸۹-۱۱۲.
- اسفندیاری، علی‌اصغر؛ حسن‌زاده، سمیره و دلاوری، مجید (۱۳۸۷). ارزیابی عملکرد مناطق آزاد تجاری ایران و تأکید آن در توسعه اقتصادی این مناطق. فصلنامه پژوهش‌های اقتصادی، دوره ۸ شماره ۱ (پیاپی ۲۸)، صص ۱۴۶-۱۱۹.
- آهنگری، نوید؛ محمدی حمیدی، سمیه، حسین‌زاده، فخرالدین (۱۳۹۴). بررسی عملکرد شهرهای میانه اندام در فرایند توسعه پایدار ناحیه‌ای (مطالعه موردی: شهر بوکان). مجله آمایش جغرافیایی فضا، دوره ۵، شماره ۱۷، صص ۹۹-۱۱۴.
- آماده ضیابری، فهیمه (۱۳۹۴). تحلیل نقش عملکردهای روستای ضیابر در توسعه ناحیه‌ای. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه پیام نور رشت، گروه جغرافیا، رشته برنامه‌ریزی شهری، رشت.
- جعفرزاده، حسن (۱۳۹۱). بررسی نقش تقسیمات کشوری در توسعه ناحیه‌ای (مطالعه موردی: شهرستان‌های بوانات و خرم بید). پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، گروه جغرافیا، رشته جغرافیای سیاسی، تهران.
- چهارتنگی، طوبی (۱۳۹۵). سنجش تأثیرات و پیامدهای طرح‌های ملی سدسازی بر توسعه ناحیه‌ای (مطالعه موردی: سد کارون ۳ شهرستان ایذه). پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه محقق اردبیلی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، گروه جغرافیا، رشته برنامه‌ریزی شهری، اردبیل.
- حیدرزاده، احسان؛ حقی، محمدرضا و زرین، نیوشا (۱۴۰۰). تحلیل رضایتمندی شهروندان از فضای نوار ساحلی در شهرهای بندرگاهی (مطالعه موردی: شهر بوشهر). پژوهش‌های جغرافیای برنامه‌ریزی شهری، دوره ۹، شماره ۱، صص ۲۲۹-۲۱۱.
- درویشی، رضا؛ رضایی، محمدرضا و شمس‌الدینی، علی (۱۳۹۷). بررسی نقش گردشگری ساحلی در توسعه اقتصادی از نظر شهروندان (مطالعه موردی: بندر دیلم). جغرافیا و برنامه‌ریزی منطقه‌ای، سال هشتم، شماره ۴، صص ۴۲۶-۴۱۱.
- دلاوری، مهدی (۱۳۹۰). بررسی منطقه آزاد تجاری-صنعتی در توسعه توریسم منطقه‌ای (مطالعه موردی: منطقه آزاد تجاری-

- صنعتی). پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد سمنان، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، گروه جغرافیا، رشته برنامه ریزی شهری، سمنان.
- دیانتی، زهرا و فراهانی، مرتضی (۱۳۹۹). اولویت بندی فناوری های چاپ جهت سرمایه گذاری با استفاده از تاپسیس فازی. فصلنامه دانش سرمایه گذاری، سال ۹، شماره ۳۳، صص ۵۶-۳۷.
- دیوسالار، اسدالله و شیخ اعظمی، علی (۱۳۹۰). برنامه ریزی فضایی توسعه پایدار شهرهای ساحلی (نمونه موردی: شهر ساحلی نور). مجله جغرافیا و توسعه، شماره ۲۱، صص ۶۴-۴۳.
- دیوسالار، اسدالله و پرهیزگار، اکبر (۱۳۹۷). بوم شهر و آثار آن در توسعه پایدار شهرهای ساحلی: شهر ساحلی بابلسر. فصلنامه مدرس علوم انسانی، دوره ۹، شماره ۴، صص ۴۱-۱۷.
- ربیعی نژاد، حسین و ارغان، عباس (۱۳۹۶). بررسی تأثیرات الگوی قطب رشد بر شکل گیری مراکز بزرگ شهری و توسعه نامتعالی ناحیه ای ایران. اولین همایش بین المللی و سومین همایش ملی پژوهش های مدیریت و علوم انسانی، دانشگاه تهران، تهران.
- رستم گورانی، ابراهیم؛ بیراوندزاده، مریم؛ علیزاده، سیددانا؛ حشمتی جدید، مهدی (۱۳۹۲). بررسی جایگاه منابع آزاد تجاری جزیره قشم در توسعه پایدار و امنیت اجتماعی. دو فصلنامه آمایش سرزمین دوره ۵، شماره ۸، صص ۴۹-۲۷.
- زنگنه شهرکی، سعید؛ شهسواری، محمد سینا و امینی زاده، عباس (۱۳۹۸). ارزیابی فضایی عوامل تأثیرگذار بر آسیب پذیری اجتماعی شهرهای ساحلی (مطالعه موردی: شهرستان های استان بوشهر). جغرافیای اجتماعی شهری، سال ۶، دوره ۲، صص ۱۲۷-۱۰۹.
- زنگانه، احمد؛ کرمی، تاج الدین؛ تلخابی، حمیدرضا، یوسفی فشکی، محسن (۱۳۹۹). تحلیل اثرات عملکرد اقتصادی - اجتماعی روستا - شهرها بر توسعه منطقه ای. فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، سال ۹، شماره ۳، صص ۱۸۸-۱۶۵.
- سرای، فریبا (۱۳۷۸). پیامدهای زیست محیطی توسعه توریسم. مجله محیط زیست، شماره ۳۹، صص ۸۷-۷۳.
- سجادی، محمدرضا؛ احمدی، احمد، بیدگلی، بهناز (۱۳۹۹). پهنه بندی خطر زمین لغزش بر اساس فرآیند سلسله مراتبی - فازی و تجزیه و تحلیل تصمیم گیری چند معیاره (مطالعه موردی: حوزه رودخانه ماربر). سنجش از دور سامانه اطلاعات جغرافیایی در منابع طبیعی، سال ۱۱، شماره ۴، صص ۴۶-۲۵.
- شاه حسینی، پروانه (۱۴۰۰). تحلیل الگوی پراکنش فضایی شهرها در سواحل شمالی و جنوبی ایران. نشریه علمی برنامه ریزی توسعه کالبدی، سال ششم، شماره ۲، صص ۵۳-۳۵.
- عاقلی، مهرباب (۱۳۹۶). استراتژی توسعه شهری (CDS) کنارک. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده ادبیات و علوم انسانی دکنر شریعتی، گروه جغرافیا.
- قنبری، یوسف و برقی، حمید (۱۳۸۸). تحلیلی بر رویکرد کارکردهای شهری در توسعه روستایی با تأکید بر مدل یوفرد (رویکردی با نگرش فضایی به برنامه ریزی روستایی). راهبرد یاس، شماره ۲۰، صص ۲۱۰-۱۹۶.
- محمدی، عزیزه (۱۳۹۱). نقش شهرهای کوچک در توسعه نظام ناحیه ای مطالعه موردی شهرستان بابل، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه پیام نور تهران، دانشکده علوم اجتماعی، گروه جغرافیا، رشته برنامه ریزی شهری، تهران.
- معمارزاده، روح الله؛ جهانشاهلو، لعیاء؛ حسین زاده، فرهاد و دهقان، عاطفه (۱۴۰۰). تاب آوری مجموعه های شهری از طریق مکان یابی و رتبه بندی ایستگاه های آتش نشانی (مورد پژوهی: منطقه ۱۰ تهران). جغرافیا و مخاطرات محیطی، شماره ۳۸، صص ۱۴۶-۱۲۹.

- محقق، لیلا؛ قدوسی، جمال؛ شریفی، ایوب، عباسپور، مجید (۱۴۰۰). تعیین و اولویت‌بندی معیارهای مؤثر در تاب‌آوری انرژی در محیط شهری با استفاده از فرآیند سلسله‌مراتبی فازی. *معیشت‌شناسی*، دوره ۴۸، شماره ۱، صص ۳۵-۲۱.
- نعمتی، منصور (۱۳۹۱). نقش شهرهای میانی در توسعه ناحیه‌ای جنوب استان کرمان مطالعه موردی جیرفت. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه پیام نور، بخش علوم اجتماعی، گروه جغرافیا، رشته برنامه‌ریزی شهری، تهران.
- نصیری مقدم، منوچهر؛ آمار، تیمور؛ رضایی، پرویز (۱۴۰۰). تحلیل کارکردهای شهری در توسعه روستایی (مطالعه موردی: شهرستان رودبار). *مطالعات برنامه‌ریزی سکونت‌گاه‌های انسانی*، دوره ۱۷، شماره ۴.
- نوری، هدایت‌الله؛ حسینی، سید حسن (۱۳۸۸). نقش شهرهای کوچک در تعادل بخشی نظام سکونت‌گاهی روستایی استان یزد. *جغرافیا و توسعه*، شماره ۱۳، صص ۷۷-۶۱.
- یگانه محلاتی، سیامک (۱۳۸۹). بررسی و ارائه راهبردهای توسعه پایدار در شهرهای ساحلی و آثار توریسم بر محیط‌زیست شهری و توسعه پایدار آن. *مجله اقتصاد و بازرگانی*، www.vista.ir.
- Burt, J. Ben-Hamadou, R. Abdel-Moati, M. Fanning, L. Kaitibie, S. Al-Jamali, F. & Warren, C. (2017). Improving management of future coastal development in Qatar through ecosystem-based management approaches. *Ocean & Coastal Management*, 148, 171-181.
- Cabioch, B. Robert, S. (2021). Integrated beach management in large coastal cities. A review. *Ocean and Coastal Management* 217 106019, www.elsevier.com/locate/ocecoaman.
- Devadas, v. & Vaibhav G. (2011). Paning For Social Economic Zone: Regional Perpeetive, Institute Of Town Planners, India Journal108, ,58 ,53 April-June2011.
- Jacqueline, B.(2015)). Urban Planning and Architecture Design for Sustainable Development. UPADSD 14- 16 October 2015.
- Li, H. (2003). management of Coastal Megacities a new challeng in the 21 conterury. *Marine policy*, ,27 vol.27no.24, pp333-337.
- Pena, I. (2002). Intellectual capital and business star- up success, *Journal of intell ectual capital*. vol., no. 2, pp.185.
- popesco, F(2008)). Tourism Part of the Sustainable Local.Romania, University of Piteati.
- Rong juang(2020)). *Ocean & Coastal Management* Volume 186, 15 March 2020.
- Sekovski, I. Van, A. & William. (2012). megaceities in the coastal zone: using a driver- pressur- state-impact- response framework to address complex environmental problems, *Estuarine, cosastal and shelf science*, vol, 96, no. 110, p. 96.
- UNWTO.(2021).The 21st Century Maritime Silk Road, Tourism Opportunities and Impacts, <https://www.e-unwto.org/doi/book/10.18111/9789284418749> - Monday, August 16, 2021.
- Wang, Y. Liu, Y. Li, Y. Li, T. (2016). The Spatio Temporal Patterns of Urban-Rural Development Transformation in China Since 1990. *Habitat International*, Vol. 53, PP.178-195.
- Wong, Poh Poh. (1998). Coastal tourism development in Southeast Asia: relevance and lessons for coastal zone management, *Ocean & Coastal Management* 38 (1998) 89-109.

- Yeung, Y. (2001). Coastal Mega-citiesnAsia: Transfromation, Sustainability and Management, oceans& coastal Man-agement, vol.49.
- Yu, A. Wu, Y. Zheng, B. Zhang, X. Shen, L (2014). Identifying Risk Factors of Urban-Rural Conflict in Urbanization: A Case of China. Habitat International, Vol. 44, No. 37, PP. 2248-2260.
- Zhao, H. Li, N. (2015). Evaluating the performance of thermal power enterprises using sustainability balanced scorecard, fuzzy Delphic and hybrid multi-criteria decision making approaches for sustainability, Journal of Cleaner Production 108 (2015) 569- 582.

